

*До разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 08.051.097
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Миронової Валерії Валеріївни на тему:
«Доказування при визначенні правомірності обрання запобіжних
заходів у кримінальному процесі України»
представленої на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 «Право»
зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Безперервний розвиток правової науки та її адаптація до сучасних вимог є необхідною умовою для забезпечення належного захисту прав людини в Україні. Це включає не лише реформування законодавства в умовах війни та активного процесу інтеграції в ЄС, але й впровадження нових методик і підходів до правозастосування безпосередньо. Не є сторонніми й суспільні відносини, що формуються та розвиваються в сфері кримінально-правового захисту, реалізації кримінальної відповідальності через здійснення досудового розслідування та виявлення осіб, що вчинили кримінальні правопорушення, а також доведення вини в належний та визначений КПК України спосіб. Одним із чинників, що сприяють належному та безперешкодному здійсненню досудового розслідування є заходи забезпечення кримінального провадження та, як вид, запобіжні заходи. Цілком логічно, що досягнення належного рівня захисту прав і свобод людини в рамках кримінального провадження неможливе без реалізації всіх умов щодо саме правомірного застосування запобіжних заходів. Небезпечні тенденції поширення серед населення антисоціальних установок, пікові спалахи нетерпимості щодо порушень прав і свобод в сучасному суспільстві знаходять відклик зовні у актах

протиправної поведінки щодо осіб, які є підозрюваними або обвинуваченими в кримінальних правопорушеннях. Факти невиваженого, на задоволення потреб публічності та резонансності, застосування запобіжних заходів або, навпаки, несвоєчасності та некомпетентності застосування останніх вимагають невідкладного реагування на них із боку компетентних державних органів, правоохоронних та судових органів, правозахисних груп і суб'єктів. Тому на перший план виходить проблема ефективності, доцільності, обґрунтованості використання наданих КПК України інструментів, враховуючи і запобіжні заходи. Слідчий та прокурор повинні переконати слідчого суддю в тому, що притягнення особи до кримінальної відповідальності є правомірним і законним, а застосований запобіжний захід – обґрунтований, своєчасний, пропорційний. Процес доказування під час застосування запобіжних заходів базується не лише на правових, але й на логічних основах. Цілісність та успішність протікання процесу доказування та досягнення завдань кримінального провадження є важливим елементом справедливості.

Україна повинна не лише адаптувати своє законодавство до європейських стандартів, але й забезпечити ефективне впровадження цих стандартів на практиці безпосередньо. Покращення правових та організаційних засад діяльності слідчих органів та судів, спрямованої на досягнення завдань кримінального судочинства, є одним із вихідних положень судово-правової реформи. У зв'язку з цим, особливого значення набуває наукова, правотворча робота, метою якої є як впровадження нових підходів до реалізації тих повноважень правоохоронних органів, що стосуються обмеження основоположних конституційних прав людини. Зазначене поширює свій вплив і на правомірні обмеження свободи, волі, тощо. Діяльність щодо удосконалення кримінальних процесуальних норм в сфері застосування запобіжних заходів, доведеності обґрунтованості їх практичної реалізації вимагає визначення критеріїв правомірності, що перевірені правозастосовчою практикою.

Вищезазначене підкреслює актуальну необхідність дослідження процесу доказування при визначенні правомірності обрання запобіжних заходів у кримінальному процесі України. Науковий пошук в цьому дослідницькому векторі є надзвичайно важливим для забезпечення справедливості та об'єктивності у кримінальному правосудді. Адже лише ретельний аналіз і правильне трактування ризиків можуть гарантувати, що запобіжні заходи будуть застосовуватися лише тоді, коли це дійсно необхідно для забезпечення правосуддя, і не будуть використовуватися як засіб тиску чи неправомірного обмеження прав і свобод осіб, залучених у кримінальний процес або, навпаки, неправомірного незастосування таких заходів при їх нагальній потребі.

Аналіз зв'язку роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до: Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 942 від 07.09.2011 р.; Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09. 2019 р. № 722/2019; Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023. Роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та в межах наукової теми: «Модернізація національного підходу до вирішення проблем правового захисту людини і суспільства у контексті сучасних глобальних викликів на 2021-2023 рр.» (номер державної реєстрації 0122U001409).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення.

Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій Валерії Валеріївни дає змогу зробити висновок про **наукову обґрунтованість та достовірність результатів**, отриманих під час науково-теоретичного пошуку, що було забезпечено:

- використанням різноманітної *емпіричної бази* за темою дисертації, яку опрацював автор, та великим масивом статистичних даних. Так емпіричну та інформаційну базу дослідження становлять статистичні дані Державної судової адміністрації України, матеріали адвокатської, слідчої та судової практики 2019-2023 р.р., постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, правові позиції Верховного суду, рішення Конституційного суду України, практика Європейського суду з прав людини;

- відповідністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті, для досягнення якої були правильно поставлені та послідовно вирішені завдання дослідження. Так, *за мету дослідження* автор вказує міжінституційне дослідження теоретичних засад і правової регламентації доказування та належного обґрунтування правомірності обрання й застосування передбачених КПК України запобіжних заходів у кримінальному процесі, з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства та правозастосовної практики. Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі поставлено й вирішено *завдання*, серед яких теоретичні основи та напрями дослідження інституту запобіжних заходів за кримінальним процесуальним законодавством України, обґрунтування правової природи функціонування інституту запобіжних заходів за кримінальним процесуальним законодавством України, критерії диференціації та класифікації запобіжних заходів за кримінальним процесуальним законодавством України, категоріальні особливості визначення правової ролі запобіжних заходів у системі заходів процесуального примусу, основні засади доказування та здійснення захисту під час вирішення питання про обрання запобіжного заходу, аналіз та основні матеріально-процесуальні критерії характеристики запобіжних заходів за

кримінальним процесуальним законодавством України, нормативні принципи доказування як підстава обґрунтування застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування, основні напрями міжнародного співробітництва при застосуванні запобіжного заходу на предмет додержання міжнародних стандартів з прав людини в кримінальному процесі в розрізі практики ЄСПЛ, основні засади доказування та обґрунтування тримання під вартою підозрюваного, обвинуваченого у контексті рішень ЄСПЛ та/або використання альтернативного виду запобіжного заходу, рекомендації і пропозиції до чинного законодавства та правозастосовної практики;

- грамотним використанням широкого спектру прийомів і методів наукового пізнання суспільних явищ і процесів. *Методологічну основу дисертації становить діалектичний метод.* У роботі використані такі методи, як: метод аналізу та синтезу, історико-правовий метод, компаративістський метод, праксіологічний та інші методи;

- належною *апробацією*, схваленням на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях результатів дослідження. Окремі положення та висновки дисертаційного дослідження було обговорено та опубліковано у матеріалах наукових конференцій: Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (м. Дніпро, 29-30 листопада 2019 р.); Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (м. Дніпро, 10 жовтня 2020 р.); Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (м. Дніпро, 8-9 жовтня 2021 р.); Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (м. Дніпро, 7-8 жовтня 2022 р.); Всеукраїнському науково-практичному юридичному форумі «Національна парадигма правового розвитку сучасної України» (м. Дніпро, 18 травня 2023 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Забезпечення

принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі» (м. Дніпро, 23 листопада 2023 р.).

Дисертаційна робота характеризується цілісністю та послідовністю висвітлення матеріалу. Структурно складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, трьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 190 сторінок, основний зміст роботи викладено на 160 сторінках, список використаних джерел містить 167 найменувань на 20 сторінках.

Новизна дослідження та одержаних результатів полягає у тому, що автором запропоновано визначення правомірності обрання запобіжних заходів як регламентовану нормами КПК України компетентну, формально визначену діяльність сторони обвинувачення та сторони захисту, що ґрунтується на фундаментальних засадах кримінального судочинства в цілому, а на засаді змагальності зокрема, по формулі «Н+ЗД» (належність, допустимість, достатність, достовірність доказів); запропоновано впровадження в практичну діяльність розроблених критеріїв відповідності розміру застави ступеню тяжкості кримінального правопорушення (скоєного злочину), особи підозрюваного, обвинуваченого, суспільної значущості, принципам справедливості та рівноваги; запропоновано доповнення ст. 91 КПК щодо обставин, які підлягають доказуванню, пунктом 8 частини 1, а саме «обставини, що є підставою для застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжних заходів», запропоновано доповнення статті 177 КПК частиною 3 нормативним поняттям «обґрунтованої підозри»; запропоновано диференціювання видів домашнього арешту як альтернативи тримання під вартою.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Теоретичні та прикладні висновки і рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути використані в науково-дослідній роботі; законотворчій діяльності (для удосконалення законодавства України та підготовки нових проектів

законодавчих актів у сфері вдосконалення доказування при визначенні правомірності обрання запобіжних заходів у кримінальному процесі України); навчально-методичній роботі (при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Складання процесуальних документів в кримінальному провадженні», «Актуальні проблеми кримінального процесу» тощо), для підготовки підручників, навчальних посібників і навчально-методичних матеріалів, підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у галузі правоохоронних та правозахисних відносин, правоохоронних органів, для розробки спецкурсів та дисциплін вибіркового блоку; практичній роботі адвокатури, працівників правоохоронних органів, органів державної влади; розроблення програм підвищення обізнаності серед населення та бізнес-структур щодо потенційних ризиків та наслідків порушення умов доказування при визначенні правомірності обрання запобіжних заходів у кримінальному процесі України; в слідчий та в судовій практиці.

Висновки до роботи є логічними, обґрунтованими та розгорнутими, адже витікають із результатів всебічного і об'єктивного аналізу доказування при визначенні правомірності обрання запобіжних заходів у кримінальному процесі України, мають як теоретичне, так і практичне значення.

Обсяг і кількість наукових публікацій і сама дисертація повністю відповідають вимогам МОН України.

Дискусійні зауваження та пропозиції до змісту дисертації. Незважаючи на в цілому позитивну оцінку викладених у дисертації положень, висновків і рекомендацій, необхідно відзначити наявність ряду моментів, що мають дискусійний характер і потребують додаткової аргументації:

1. Дисертанка, обґрунтовуючи поставлені наукові завдання, вказує на сплеск нетерпимості суспільства до певних видів кримінальних правопорушень та видів злочинності, що впливає на висловлення необґрунтованих дій в

контексті застосування запобіжних заходів. Під час судового розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу, сторона обвинувачення зобов'язана довести наявність обґрунтованої підозри щодо причетності особи до кримінального правопорушення. Проте, у дослідженні не зроблено акцент на особливостях доказування при обранні та обґрунтуванні запобіжних заходів для підозрюваних/обвинувачених, які вчинили кримінальне правопорушення у співучасті. Не зазначено вплив на процес доказування в даному контексті у випадку наявності різних форм співучасті (простих та складних).

2. Кримінальний процесуальний кодекс розширив коло своїх норм з початку повномасштабного вторгнення в тому числі і щодо кримінально-правового переслідування, застосування запобіжних заходів та інших обмежень особистої свободи. Дисертантка зазначає про зафіксований загальний негативний вплив на стан обґрунтованості підозри як центральної умови застосування запобіжних заходів. Дійсно будь-який збройний конфлікт створює серйозні загрози для прав та свобод населення, і в Україні бойові дії можуть мати особливо катастрофічні наслідки для осіб, що постраждали від збройної агресії. З огляду на це дисертантці слід було більше уваги приділити аналізу впливу чинників воєнного часу на рівень та динаміку стану врахування вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в розрізі застосування запобіжних заходів.

3. В розділі 3 дисертації здійснено розкрито стандарти та практики, пов'язані із застосуванням попереднього ув'язнення у кримінальному провадженні в Україні, з акцентом на судову практику Європейського суду з прав людини. Проте, залишається поза увагою вивчення законодавства іноземних держав у контексті винесеної на обговорення проблематики. Однак незрозумілою залишається позиція авторки стосовно того, чи варто враховувати досвід зарубіжних країн для більш ефективного визначення шляхів подолання проблем додержання прав і свобод людини в процесі обрання запобіжних заходів, чи ні

(враховуючи поодинокі звернення до іноземного досвіду в тексті дисертації, наприклад, Литви).

У зв'язку із висловленими зауваженнями, хотілося б почути відповідь на поставлені питання під час захисту.

Загалом, висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження, оскільки більшість із них належить до спірних та дискусійних питань які, як правило, не торкаються основних, концептуальних положень дисертації, або ж мають рекомендаційний характер.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. На підставі аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора можна зазначити, що порушень академічної доброчесності не виявлено. Всі випадки використання ідей, результатів і текстів інших авторів відзначені в роботі з належними посиланнями та оформлені відповідно до наукових стандартів. Таким чином, порушення академічної доброчесності в дисертаційній роботі автора відсутні.

Загальна оцінка кваліфікаційної наукової праці. Науково-теоретичний аналіз основних положень дисертації, висновків та пропозицій, опублікованих праць її автора дає підстави для висновку, що рецензована дисертація є завершеною, логічною, структурованою кваліфікаційною науковою працею; самостійно виконаним дослідженням, що ґрунтується на визнаній методології; виконана у повній відповідності вимог для такої категорії наукових робіт та має вагомe теоретичне та прикладне значення, розв'язує конкретне наукове завдання. Висновки, пропозиції і рекомендації можуть бути використані у науково-дослідній роботі для подальшої розробки науково обґрунтованих положень і рекомендацій щодо законодавчого врегулювання доказової кримінально-процесуальної діяльності при застосуванні запобіжних заходів у кримінальному провадженні.

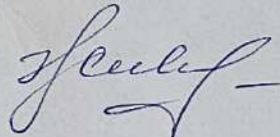
ВИСНОВОК

Дисертація «Доказування при визначенні правомірності обрання запобіжних заходів у кримінальному процесі України» відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її авторка – *Миронова Валерія Валеріївна* заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Рецензент:

Доцент кафедри адміністративного і кримінального права
юридичного факультету Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

кандидат юридичних наук, доцент

Юлія ЖИВОВА

Підпис к.ю.н, доцента Живової Ю.В.

«ЗАСВІДЧУЮ»

Проєктор з наукової роботи
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

«13» 08 2024 р..

Олег МАРЕНКОВ